

Utslagning från arbetsmarknaden eller bristande arbetsmotivation

Inledning

Ragnar Berfenstam

I socialmedicinskt arbete har utslagningen i arbetslivet och den bristande arbetsmotivationen blivit alltmer påtagliga fenomen. Detta föranledde professorerna Olle Höök och Gunnar Lindgren maj 1974 att föreslå Statens medicinska forskningsråd att ägna problematiken speciellt intresse. Rådet tillsatte för detta ändamål en sk initiativgrupp, som fick till uppgift att arbeta fram förslag om hur Rådet skulle kunna medverka i forskning inom denna sektor. Som ett led i initiativgruppens arbete, arrangerades ett symposium i Stockholm oktober 1975. Det är material från detta symposium i form av föredrag och inlägg som nu kan publiceras som ett temanummer i Socialmedicinsk tidskrift.

Det är väl känt att under senare år många förändringar skett i fråga om arbetets innehåll, främst sammanhängande med strukturrationalisering, automation och krav på högre arbetstakt. Ett lägre engagemang från den enskildes sida i den slutliga produktionen kan spåras som en konsekvens av förändringar i företagets struktur; arbetsmotivationen riskerar sjunka som en följd härav.

Rationaliseringar, fusioner och arbetsplatsnedläggning har skapat oro på arbetsmarknaden och särskilt har den äldre arbetskraftens situation ibland blivit pressad. En utslagning kan bli en realitet, när omflyttning till annan ort eller total förändring av arbetsinnehåll inte kan ses som ett möjligt alternativ för den friställde. Socialmedicinska konsekvenser är vanliga.

I rehabiliteringssammanhang finner man en något annorlunda mekanism. Inför återgång till arbete efter sjukdom eller olycksfall, möter man inte sällan tveksamhet och en ändrad inställning

till arbete. Socialmedicinska och sociala organ, arbetsvård och medicinsk rehabilitering har under senare tid fått ökade resurser, men insatserna för den enskilde kan riskera att misslyckas om motivationen att återgå till en anpassad yrkesverksamhet är låg.

Det finns forskargrupper i Sverige som arbetar med dessa frågeställningar, främst från beteendevetenskaplig synpunkt och ofta i direkt kontakt med arbetslivet och dess organ. Studierna har omfattat betydelsen av faktorer i arbetsmiljö, arbetsprocesser och arbetstrygghet, likaväl som inverkan av personlighetsfaktorer hos den anställda.

Men det syns också viktigt att angripa problemen från medicinsk utgångspunkt, för att på så sätt få dem mera tvärvetenskapligt analyserade. Det symposium kring ämnet utslagning i arbetslivet samt faktorer som påverkar motivationen till arbete, som här redovisas, hade deltagare från medicin, beteendevetenskap och arbetsliv. Det hade till syfte att sprida erfarenhet om problematiken och att initiera och stimulera vidare forskning på området. Statens medicinska forskningsråd har därigenom bidragit till att lyfta fram och belysa ett viktigt samhällsmedicinskt forskningsfält. Man kan hoppas att effekter av detta symposium också skall komma att märkas i andra organ och fonder engagerade i arbetslivets problem.

Detta nummer av Smt har utgivits med bidrag från Medicinska Forskningsrådet